

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS – 4100-05-01/2013

P/13/107

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

(tekst jednolity po uwzględnieniu zmian wprowadzonych uchwałą Kolegium NIK z dnia 5 czerwca 2013 r.)

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli

P/13/107 - Wykonanie budżetu państwa w 2012 r., część 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonanie planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji oraz Funduszu Administracyjnego.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny.

Kontrolerzy

1. Jarosław Odachowski, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 82584 z dnia 03 stycznia 2013 r.,
2. Sonia Kubica, inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr 82585 z dnia 03 stycznia 2013 r.,
3. Anna Żarek, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 82586 z dnia 03 stycznia 2013 r.,
4. Stanisław Chrzanowski, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 82587 z dnia 03 stycznia 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-8)

Jednostka
kontrolowana

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
Al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa
REGON: 012513262

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Artur Brzóska, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

(dowód: akta kontroli str. 9-13)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena
ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ wykonanie budżetu państwa w 2012 roku w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (cz. 72-KRUS) oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego (FER) oraz Funduszu Administracyjnego (FA). Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości wykonanie planu finansowego Funduszu Prewencji i Rehabilitacji (FPIR), ze względu na nieprawidłowości w zakresie rozliczenia dotacji, dotyczące 1,60% wydatkowanych środków.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Zaplanowane w ustawie budżetowej na rok 2012² dochody w części 72 KRUS oraz przychody w Funduszach: Emerytalno-Rentowym, Administracyjnym oraz Prewencji i Rehabilitacji były poprawnie zaplanowane oraz rzetelnie i terminowo zaewidencjonowane.

Rzetelnie zaplanowano oraz w sposób celowy i gospodarny zrealizowano wydatki budżetu państwa w części 72 KRUS oraz zarządzanych przez Prezesa KRUS Funduszy, za wyjątkiem wydatków Funduszu Prewencji i Rehabilitacji przeznaczonych na dotacje dla Centrów Rehabilitacji Rolników (CRR) i Ośrodka Szkolno-Rehabilitacyjnego, których rozliczenie zostało zrealizowane z naruszeniem prawa.

Oceny zostały sformułowane na podstawie wyników kontroli 22% zrealizowanych w FA oraz FPIR wydatków oraz badania analitycznego ksiąg rachunkowych³.

NIK opiniuje pozytywnie sprawozdania budżetowe za 2012 r. dotyczące części 72 oraz funduszy. Kontrola wykazała, że sprawozdania te przekazują prawdziwy i rzetelny obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań na koniec 2012 r.

NIK ocenia również pozytywnie wiarygodność ksiąg rachunkowych w odniesieniu do rocznych sprawozdań budżetowych i kwartalnych sprawozdań w zakresie operacji finansowych. NIK ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości zgodność ksiąg

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Ustawa budżetowa z dnia 2 marca 2012 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 273).

³ Wydatki objęte badaniem ewidencjonowane są w Funduszach: Administracyjnym oraz Prewencji i Rehabilitacji.

rachunkowych z zasadami rachunkowości, ze względu na naruszenie art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴, tj. niewłaściwe nanoszenie poprawek i korekt w dowodach księgowych w FA i FPiR na kwotę 17.515 tys. zł. Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości NIK ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości skuteczność funkcjonowania systemu rachunkowości oraz mechanizmów kontroli zarządczej dotyczących operacji finansowych i gospodarczych.

Prezes KRUS, zgodnie z art. 175 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁵ (ufp) prawidłowo i skutecznie sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu części 72 oraz budżetów Funduszy Emerytalno-Rentowego i Administracyjnego, natomiast nadzór ten nie był sprawowany na bieżąco w przypadku Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.

III. Część 72 Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Dochody budżetowe

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2012 r., z uwagi na niewielki udział dochodów w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w dochodach budżetu państwa (0,000003%), kontrola w tym zakresie została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych.

KRUS opracowała dokumenty planistyczne dotyczące dochodów zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 9 marca 2011 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na rok 2012⁶, tj. w załączniku Nr 70, rozdziale 3 „Planowanie dochodów budżetowych”.

W ustawie budżetowej na rok 2012 dochody budżetu państwa w części 72 – KRUS, dz. 753 *Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne*, zostały zaplanowane w kwocie 8 tys. zł. Zrealizowane dochody wyniosły 50.821,7 tys. zł. Różnica w realizacji planu dochodów wynikała z nadpłat powstających w wyniku ryczałtowego sposobu przekazywania przez KRUS do Narodowego Funduszu Zdrowia składek z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego rolników (wprowadzonego od 1 stycznia 2011 r. art. 86 ust. 2a ustawy z dnia 24 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁷).

(dowód: akta kontroli str. 2505-2512)

Na koniec 2012 r. w części 72 – KRUS wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 1.750,8 tys. zł. Należności wymagalne na 31 grudnia 2012 r. wynosiły 4,2 tys. zł (na 31 grudnia 2011 r. saldo należności wymagalnych było zerowe).

(dowód: akta kontroli str. 2507,2510, 2515-2516)

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli, zgodnie z przyjętymi założeniami, nie dokonywała oceny prawidłowości planowania i realizacji dochodów budżetowych.

Wydatki budżetowe

2.1. Planowanie wydatków budżetowych

Opis stanu
faktycznego

Kwota wydatków zgłoszona przez dysponenta części 72 do projektu budżetu państwa wyniosła 15.936.185 tys. zł. W ustawie budżetowej na rok 2012 wydatki budżetu państwa w części 72 – KRUS zostały zaplanowane w wysokości 15.906.612 tys. zł, tj. 99,81% kwoty zgłoszonej przez dysponenta. Zostały one zaplanowane w układzie klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem założeń przyjętych do planowania budżetu państwa przez Radę Ministrów i Ministra Finansów. Przy planowaniu uwzględniono czynniki mające wpływ na

⁴ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.

⁵ Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 56, poz. 290.

⁷ Dz. U. z 2008 r., Nr 164, poz. 027 ze zm.

rzetelność wykazanych w projekcie kwot wydatków, tj. zadania związane z funkcjonowaniem systemu ubezpieczenia społecznego rolników realizowanych przez KRUS, unormowane w ustawie z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników⁸, a w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych – w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz w ustawie z dnia 13 stycznia 2012 r. o składkach na ubezpieczenie zdrowotne rolników za 2012r.⁹

(dowód: akta kontroli str. 2557-2559)

W wyniku dokonania pięciu zmian w planie finansowym (w tym dwóch dotyczących przesunięć między paragrafami klasyfikacji budżetowej), wydatki zaplanowane w ustawie budżetowej w ciągu roku zostały zwiększone o 329.864 tys. zł, do kwoty 16.220.093 tys. zł. Zmiany wynikały z przesunięcia środków rezerwy celowej budżetu państwa do cz. 72 KRUS, z przeznaczeniem na:

- waloryzację rent i emerytur na kwotę 306.204 tys. zł,
- sfinansowanie niedoboru środków na składkę na ubezpieczenie zdrowotne rolników finansowane z dotacji budżetu państwa na kwotę 5.500 tys. zł,
- refundację świadczeń finansowanych z budżetu państwa zleconych do wypłaty KRUS o kwotę 18.160 tys. zł rozdz. 75395 – *wydatki na zakupy inwestycyjne* (wielkość nie zaplanowana w ustawie budżetowej, przeznaczona na reformę administracyjną KRUS).

Dokonane zmiany w planie wydatków zostały przeprowadzone na wniosek dysponenta cz. 72, za zgodą (decyzją) Ministra Finansów i właściwej komisji sejmowej¹⁰. Wynikały one z bieżącej analizy realizacji zadań.

(dowód: akta kontroli str. 2595, 2609-2681, 2713)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej planowania wydatków budżetowych nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie planowanie wydatków budżetowych w części 72 KRUS. Zgłoszone przez dysponenta wydatki zostały zaplanowane racjonalnie i oszczędnie, a dokonane w ciągu roku zmiany w planie wydatków wynikały z konieczności zabezpieczenia bieżącego finansowania zadań.

2.2. Realizacja wydatków budżetowych

Opis stanu
faktycznego

Zrealizowane w części 72 wydatki wyniosły 16.220.093 tys. zł, tj. 99,9% planu po zmianach (16.236.476 tys. zł). W porównaniu do 2011 r. były one wyższe o 378.275 tys. zł, tj. o 2,4%.

Najwyższe wydatki wystąpiły w dziale 753 *Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne* (stanowiły 99,9% wydatków ogółem w części) i wyniosły 16.200.174 tys. zł, tj. 99,9% planu po zmianach. Dotyczyły one przede wszystkim rozdz. 75305 *Fundusz Emerytalno-Rentowy* – wykonanie 15.555.737 tys. zł, co stanowiło 95,9% ogółu wydatków budżetowych za 2012 r. oraz 102,9% wykonania w 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 2609-2618)

Zobowiązania wymagalne na koniec 2012 r. nie wystąpiły.

(dowód: akta kontroli str. 2702)

Niepełna realizacja wydatków (o 16.383 tys. zł) wynikała z większego, niż zakładano, zmniejszenia się liczby świadczeniobiorców. W związku z niższym wykorzystaniem dotacji z budżetu państwa Prezes KRUS wystąpił z wnioskiem o blokadę części środków w kwocie 4.496 tys. zł. Po uwzględnieniu kwoty zablokowanej do dyspozycji Ministra Finansów

⁸ Dz. U. z 2008r., Nr 50, poz. 291 ze zm.

⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 123

¹⁰ Minister Finansów – decyzją z dnia 31 grudnia 2012 r. - wprowadził zmiany w budżecie państwa 2012 r., w ramach których przyznał KRUS środki w wysokości 5.500 tys. zł z przeznaczeniem na pokrycie zobowiązań Skarbu Państwa w celu sfinansowania niedoboru środków na składkę na ubezpieczenia zdrowotne rolników z dotacji budżetu państwa. Z uwagi na zakończenie roku budżetowego oraz zakończenie prac komisji sejmowych nie było możliwości uruchomienia procedury zmiany planu finansowego FER na 2012 r.

wskaźnik wykorzystania środków dotacji wyniósł 98,6%. Główny wpływ na mniejsze wykonanie przyznanej dotacji w rozdz. 85156 *Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego* miało zmniejszenie się liczby osób uprawnionych do refundacji składek w stosunku do zakładanej w planie na 2012 r. (plan – 9.720 osób, realizacja – 9.341 osób, tj. 96,1%).

Niższe, niż zakładano, było wykonanie wydatków w rozdz. 85335 (refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC). Z zaplanowanej kwoty 50 tys. zł wykorzystano 19 tys. zł (38%), co wynikało z braku wniosków od ewentualnych świadczeniobiorców.

(dowód: akta kontroli str. 2514, 2708-2711)

W 2012 r. w KRUS nie dysponował środkami z budżetu środków europejskich.

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej wydatkowania środków nie stwierdzono nieprawidłowości.

**Ocena
częstkowa**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację wydatków budżetowych w części 72 budżetu państwa.

IV. Fundusz Emerytalno-Rentowy

1. Planowanie i zmiany w planie przychodów i wydatków

*Opis stanu
faktycznego*

W ustawie budżetowej przychody¹¹ zostały zaplanowane w kwocie 16.724.243 tys. zł. Przychody według planu po zmianach wyniosły 17.030.447 tys. zł, tj. więcej o 306.204 tys. zł (1,8%). Dotację do FER zaplanowano w wysokości 15.244.903 tys. zł, tj. więcej o 0,8% od przewidywanego wykonania 2011 roku. Przychody własne według wpływów zaplanowano na kwotę 1.479.340 tys. zł.

Prognoza wartości przyjmowanych do planu FER na rok 2012 została oszacowana na podstawie kształtowania się liczby ubezpieczonych i świadczeniobiorców oraz liczby i kwoty wypłat zasiłków pogrzebowych za poprzednie okresy. Dane oszacowano na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniu statystycznym KRUS-1 „Informacja o liczbie płatników składek i ubezpieczonych” oraz KRUS-2 „Informacja o wypłatach świadczeń” oraz sprawozdaniu finansowym Rb-40 FER. Do planu przyjęto liczbę ubezpieczonych na poziomie 1.496 tys. osób (średnio w roku), przeciętne świadczenie rolne – w kwocie 886,65 zł, przeciętną emeryturę rolną – w kwocie 910,47 zł oraz rentę rolną – w wysokości 794,11 zł. Wydatki na emerytury i renty ustalono w kwocie 13.675.272 tys. zł. Zaplanowano również 60 tys. zasiłków pogrzebowych na kwotę łączną 240.000 tys. zł, z tego 54,7 tys. po emerytach i rencistach oraz 5,3 tys. po czynnych rolnikach. Na wydatki bieżące (odpis na Fundusz Administracyjny) zaplanowano kwotę 466.600 tys. zł, co stanowiło 2,7% wydatków ogółem funduszu. W plan kosztów realizacji zadań (wydatków) uwzględniono również sfinansowanie składek na ubezpieczenia zdrowotne za rolników i ich domowników w kwocie 1.776.809 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str.16-21)

Zgodnie z art. 29 ust.12 ufp, Prezes KRUS dokonał dwóch zmian w planie finansowym, po uzyskaniu zgody Ministra Finansów¹², Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹³ oraz opinii Komisji Finansów Publicznych¹⁴.

(dowód: akta kontroli str.22-91)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹¹ Według wpływów

¹² Pismo Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 2012r., znak: WU3/4135/2/GRW/12/BMI9-18719,

¹³ Pismo Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 grudnia 2012 r., znak: F br. 4343 – 48/2/12,

¹⁴ Opinia nr 54 Komisji Finansów Publicznych do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie zmian w planach finansowych na 2012 r. Funduszu Emerytalno- Rentowego uchwalona na posiedzeniu w dniu 19 grudnia 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wykonanie przychodów i wydatków

2.1. Stan Funduszu na początek i koniec roku

Opis stanu
faktycznego

Stan Funduszu w dniu 1 stycznia 2012 r. wynosił 11.483 tys. zł, i był o 68.856 tys. zł, (o 599,6%) wyższy od stanu na początek 2011 r. oraz o 41.353 tys. zł (o 360,1%) od planu według w ustawy budżetowej. Na stan Funduszu na początek 2012 r. składały się:

- środki pieniężne w kwocie 79.327 tys. zł (151,7% planu według ustawy budżetowej),
- należności netto w kwocie 263.831 tys. zł (106% planu według ustawy budżetowej),
- zobowiązania w kwocie 331.675 tys. zł (100,2% planu według ustawy budżetowej),

Stan Funduszu na koniec 2012 r. wyniósł 88.661 tys. zł i był o 77.179 tys. zł, tj. o 87% wyższy od stanu na koniec 2011 r. oraz o 151.628 tys. zł, tj. o 171% wyższy od planowanego (minus 62.967 tys. zł) w ustawie budżetowej. Na stan funduszu na koniec 2012 roku składały się:

- środki pieniężne w kwocie 193.444 tys. zł (ponad 63 razy więcej od planu według ustawy budżetowej),
- należności w wysokości 263.364 tys. zł (89,3% planu według ustawy budżetowej),
- zobowiązania w kwocie 368.147 tys. zł (110,2% planu według ustawy budżetowej).

Zobowiązania wymagalne na koniec roku nie wystąpiły.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,27-38)

Wyższy niż planowano stan środków na koniec roku wynikał z:

- wyższego stanu na początek roku o 41.353 tys. zł;
- wyższego wykonania przychodów o 56.090 tys. zł;
- niższego wykonania wydatków o 54.185 tys. zł.

(Szczegółowy opis w pktach 2.2.1 i 2.3.)

W ocenie NIK stan Funduszu w 2012 r. był wystarczający dla prawidłowej realizacji zadań.

2.2. Wykonanie przychodów

Opis stanu
faktycznego

2.2.1. Zrealizowane przychody wyniosły 17.180.556 tys. zł, tj. 102,7% planu i 100,9% planu po zmianach. Na wyższe od przewidywanego wykonania planu po zmianach wpływ miały m.in.:

- wyższa o 4.631 tys. zł dotacja z budżetu państwa,
- wyższe o 38.210 tys. zł wykonanie przychodów z tytułu składek od rolników,
- wyższe o 7.116 tys. zł wykonanie pozostałych przychodów.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,28,33-34)

Przychody własne w kwocie 1.624.818 tys. zł, stanowiły 9,5% przychodów FER. W stosunku do planu według ustawy budżetowej były one wyższe o 145.478 tys. zł, tj. o 9,8% oraz wyższe od wykonania w 2011 r. o 170.483 tys. zł (12,9%).

Ponadto, Fundusz osiągnął inne (nie planowane w ustawie budżetowej) przychody własne w wyniku rozwiązywania odpisów aktualizujących w wysokości 6.133 tys. zł, które w stosunku do wykonania w 2011 r. były niższe o 2.370 tys. zł, tj. o 27,9%.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,28,33)

Pozostałe przychody wyniosły 129.989 tys. zł, tj. o 85.555 tys. zł, (192,5%) więcej, niż zaplanowano w ustawie budżetowej, oraz o 79.897 tys. zł, tj. o 159,5% więcej od wykonania w 2011 r. Różnica w wykonaniu wynikała m. in. z uzyskania niższych niż planowano wpływów ze składek o 5.020 tys. zł oraz uzyskania innych wpływów w kwocie 90.575 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,37,41-42)

2.2.2. Na koniec 2012 r. wystąpiły należności w kwocie 263.364 tys. zł¹⁵, które w porównaniu do 2011 r. były niższe o 602 tys. zł, tj. o 0,2%. Należności wymagalne wyniosły 248.445 tys. zł i w porównaniu do 2011 r. były wyższe o 9.478 tys. zł, tj. o 4%, z czego składki na ubezpieczenie społeczne stanowiły 96,2%.

(dowód: akta kontroli str.22-23)

Na stan należności miały wpływ:

- ulgi i umorzenia na łączną kwotę 257,4 tys. zł, udzielone w ramach "Programu pomocy dla rolników, producentów rolnych i rodzin rolniczych, w których gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej powstały szkody spowodowane wystąpieniem w 2011 r. huraganu, deszczu nawalnego lub przymrozków wiosennych"¹⁶,
- ulgi i umorzenia na łączną kwotę 687,9 tys. zł, udzielone w ramach "Programu pomocy dla rolników i producentów rolnych, w których gospodarstwach rolnych powstały szkody spowodowane wystąpieniem w okresie zimowym 2011/2012 ujemnych skutków przezimowania"¹⁷,

(dowód: akta kontroli str.152-153,162-188)

- umorzenia należności z tytułu składek, odsetek i kosztów upomnienia na kwotę 6.391,5 tys. zł (o 3.135,1 tys. zł, tj. 32,9% mniej niż w 2011 r.); w 2012 r. liczba złożonych wniosków o umorzenie wyniosła 14.524 i była niższa o 8.180, tj. o 36%, niż w 2011 r.; z 14.524 wniosków o umorzenie złożonych w 2012 r. oraz 760 złożonych w 2011 r. rozpatrzono 14.372 wniosków (w tym 10.821 pozytywnie), a 476 pozostało do rozpatrzenia,

(dowód: akta kontroli str.124,133,137)

- rozkładanie należności na raty – według stanu na koniec 2012 r. trwające układy ratalne w FER dotyczyły kwoty 132.740,0 tys. zł (o 6 % niższej, niż w 2011 r.)¹⁸,
- odroczenie terminu płatności bieżącej składki – na koniec 2012 r. kwota należności odroczonej wynosiła 153,9 tys. zł (o 73,1% wyższa niż w 2011 r.).

(dowód: akta kontroli str.134,137-140)

Ponadto w 2012 r. kwoty odpisane z powodu przedawnienia wyniosły 2.840,1 tys. zł, tj. o 858,1 tys. zł (23,2%) mniej, niż w 2011 r.; z odpisanych należności składkowych zabezpieczonych hipoteką było 66%, tj. 1.873,2 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str.109,115-116,125)

W 2012 r. z przysługującym rolnikom świadczeń potrącono należności wynikające z zadłużenia z tytułu składek, na kwotę 116.804 tys. zł, tj. o 4.126,8 tys. zł (3,4%) mniej, niż w 2011 r. Kwota ta stanowiła 31,4% zadłużenia z tytułu składek ogółem. Na zmniejszenie kwoty dokonanych potrąceń należności składkowych z zasiłków chorobowych, jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, lub ze świadczeń emerytalno-rentowych, miał wpływ spadek liczby osób uprawnionych do świadczeń posiadających jednocześnie zaległości składkowe.

(dowód: akta kontroli str. 109,112,135)

W 2012 r., celem zabezpieczenia należności na hipotecę zadłużonego gospodarstwa, skierowano do sądów 8.190 wniosków o wpis w księdze wieczystej. Na koniec roku łączna kwota zabezpieczonych należności na hipotecę wyniosła 130.034,8 tys. zł, tj. mniej o 1,5 % niż w 2011 r. (131.967,7 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str.109,112-118 351-354)

¹⁵ Po uwzględnieniu odpisów aktualizujących należności.

¹⁶ Uchwała Nr 133/2011 z dnia 26.07.2011 r.

¹⁷ Uchwała Rady Ministrów Nr 43/2012 z dnia 3 kwietnia 2012 r. w plantacjach wieloletnich i drzewach owocowych.

¹⁸ § 4 zarządzenia nr 31 Prezesa KRUS z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie trybu umarzania, odpisywania i udzielania ulg w spłaceniu należności. Udzielenie ulgi w formie odroczenia terminu płatności należności, rozłożenia spłaty należności na raty, następuje wyłącznie na wniosek osoby zainteresowanej - art. 41a ust. 1 pkt 1 u.s.r.

W kontrolowanym okresie skierowano do egzekucji administracyjnej 67.923 tytuły wykonawcze, dotyczące należności na kwotę 39.788,3 tys. zł, tj. o 3.959 tys. zł (9,1%) mniej, niż w 2011 r. W wyniku postępowania egzekucyjnego, którym objęto tytuły wykonawcze na łączną kwotę 38.647,4 tys. zł, organ egzekucyjny ściągnął wierzytelności o wartości 24.372,2 tys. zł. W 2012 r. wydane zostały decyzje o odpowiedzialności osób trzecich na łączną kwotę 1.708,2 tys. zł. Zmniejszenie liczby tytułów wykonawczych skierowanych do egzekucji wynikało ze spadku liczby dłużników.

(dowód: akta kontroli str. 351-354,106)

*Ustalone
nieprawidłowości*

Nie stwierdzono nieprawidłowości w wyżej wymienionym zakresie.

**Ocena
cząstkowa**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2.3. Wykonanie wydatków

*Opis stanu
faktycznego*

Zrealizowane w FER wydatki wyniosły 17.025.559 tys. zł i były wyższe od planowanych w ustawie budżetowej o 252.019 tys. zł, tj. o 1,5%, oraz niższe od planu po zmianach o 54.185 tys. zł, tj. o 0,3%. Na niepełne wykonanie planu miał wpływ wyższy niż zaplanowano spadek liczby świadczeniobiorców oraz niższa niż zaplanowano liczba wypłaconych zasiłków pogrzebowych.

(dowód: akta kontroli str.16-21,28,33)

W zrealizowanych wydatkach najwyższą kwotę stanowiły transfery na rzecz ludności¹⁹ (§ 3110) – 14.773.973 tys. zł (86,8% wydatków ogółem FER), na które składały się: emerytury rolne – 11.368.385 tys. zł, renty rolne – 2.563.738 tys. zł oraz zasiłki pogrzebowe – 219.736 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str.16-21)

Wyższe od planu według ustawy budżetowej były wydatki na składkę na ubezpieczenie zdrowotne finansowane z budżetu państwa, które wyniosły 1.781.440 tys. zł, tj. 100,3% planu według ustawy budżetowej (1.776.809 tys. zł). Wydatki te były niższe o 80.566 tys. zł, tj. 4,3%, niż w 2011 r. (1.862.006 tys. zł). Rok 2012 był pierwszym rokiem, w którym rolnicy uczestniczyli w opłacaniu składek na ubezpieczenie zdrowotne w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o składkach na ubezpieczenie zdrowotne rolników za 2012 r.²⁰

(dowód: akta kontroli str.16-21,43-72)

W 2012 r. przeciętna miesięczna liczba emerytur wyniosła 1.020 tys. (w 2011 r. – 1.054 tys.), rent z tytułu niezdolności do pracy 220 tys. (w 2011 r. – 227 tys.), rent rodzinnych 43 tys. (w 2011 r. 43 tys.). W 2012 r. przyznano emerytury 25,6 tys. osób, renty inwalidzkie 14,6 tys. osób, renty rodzinne 3,9 tys. osób, GBRZ²¹ przyznano jednej osobie. W tym samym czasie ubyło z powodu zgonu 58,8 tys. emerytów oraz 4,4 tys. osób otrzymujących renty inwalidzkie i siedem osób otrzymujących GBRZ. Przeciętna emerytura i renta finansowana z FER w 2012 r. wynosiła 903 zł i była wyższa od przeciętnej emerytury i renty w 2011 r. o 65 zł, tj. o 7,8%, a od pierwotnego planu wyższa o 1,8% oraz niższa od planu po zmianach o 0,1%.

(dowód: akta kontroli str. 335)

Przeciętny zasiłek pogrzebowy w 2012 r. wyniósł 3.996,73 zł i w porównaniu do 2011 r. był niższy o 547,59 zł, tj. o 12,05%. Liczba wypłaconych zasiłków pogrzebowych wyniosła 54.979 i w porównaniu do 2011 r. była niższa o 1.105, tj. o 1,97%.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,27-28,31-32,329)

¹⁹ M.in. wypłaty emerytur, rent oraz innych ustawowych świadczeń

²⁰ Dz. U. poz. 123 ze zm.

²¹ Świadczenie rolne w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczeń pracowniczych zbiegających się ze świadczeniami zagranicznymi.

Wydatki na pozostałe świadczenia wyniosły 622.078 tys. zł i były wyższe od pierwotnego planu o 7.219 tys. zł, tj. o 1,2%, oraz niższe od planu po zmianach o 3.132 tys. zł, tj. o 0,5%.

(dowód: akta kontroli str. 16-21,28,30-31)

Zobowiązania FER na koniec 2012 r. wyniosły 368.147 tys. zł i były wyższe o 11% od kwoty zobowiązań na koniec 2011 r. Główną pozycję – 262.466 tys. zł stanowiły zobowiązania wobec NFZ, które w porównaniu z rokiem 2011 wzrosły o 5.060 tys. zł, tj. o 2%. Zobowiązania wymagalne na koniec roku nie wystąpiły.

(dowód: akta kontroli str. 24-25,35-36)

W 2012 r. w 347 przypadkach wypłacono odsetki za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego na łączną kwotę 36,2 tys. zł. Było to związane z załatwianiem wniosków po terminie ustawowym oraz realizacją wyroków sądowych. W porównaniu do roku 2011 kwota wypłaconych odsetek za zwłokę zmalała o 13,8 tys. zł, tj. o 27,5%, a liczba spraw, w których wypłacono odsetki, wzrosła o 69, tj. o 24,8%.

(dowód: akta kontroli str. 314-315,320-322,357-360,365-368)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej wydatkowania środków stwierdzono nieprawidłowości polegające na dopuszczeniu do zwłoki w ustalaniu prawa do świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, które z uwagi na ich niewielką skalę (347 spraw) nie miały istotnego znaczenia.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

**Ocena
częstkowa**

2.4. Nadpłaty świadczeń z tytułu ubezpieczeń emerytalno-rentowych

*Opis stanu
faktycznego*

W 2012 r. kwota nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych wyniosła 10.669,3 tys. zł i w porównaniu do 2011 r. wzrosła o 24 tys. zł tj. o 0,2%.

(dowód: akta kontroli str.375-380)

Główną przyczyną wzrostu w 2012 r. kwoty nowoujawnionych nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych było nieinformowanie przez emerytów i rencistów o okolicznościach powodujących zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury/renty, takich jak: prowadzenie działalności rolniczej, podjęcie zatrudnienia, zmiany w uprawnieniach członków rodzin (mimo stosownych pouczeń, które znajdują się na wszystkich decyzjach przyznających prawo, podejmujących wypłatę i przeliczających wysokość świadczeń).

Kwota nadpłat spowodowanych bez winy pracowników KRUS wyniosła 18.962,2 tys. zł i w porównaniu do 2011 r. wzrosła o 2.208,7 tys. zł, tj. o 13,2%; Przyczyną powstania nadpłat było m.in. podjęcie zatrudnienia przez pobierającego świadczenie 4%, zmiana w uprawnieniach członka rodziny – 12,3%, przedłożenie nieprawdziwych dokumentów 0,1%, prowadzenie gospodarstwa rolnego – 54,4% oraz inne przyczyny – 29,2%.

Kwota nadpłat spowodowanych z winy pracowników KRUS wyniosła 331,8 tys. zł. Średnio na jedną placówkę terenową (PT) obsługującą ubezpieczonych przypadało 1,2 tys. zł nadpłat z winy pracowników. Pomimo wzrostu o 126,4 tys. zł tj. o 61,5%. w porównaniu do 2011 r. od 6 lat stwierdza się tendencję malejącą. Wzrost kwot nadpłat powstał głównie w efekcie wprowadzania do systemu komputerowego niewłaściwej daty zawieszenia wypłaty świadczenia. W celu wyeliminowania błędów pracowników Oddziały Regionalne KRUS zostały zobowiązane do weryfikowania akt emerytalno-rentowych wnioskodawców. Ponadto w grupie nadpłat dokonanych z winy pracowników KRUS przyczynami nadpłat były: błędne wydane decyzje (12,6% ogółu nadpłat z winy pracowników KRUS), nieterminowe wstrzymanie wypłaty (14,5%), brak zmiany w księdze ruchu emerytur i rent (1,1%).

(dowód: akta kontroli str. 314, 317-319,375-380)

Kwota umorzonych i odpisanych nadpłat emerytalno-rentowych w 2012 r. wyniosła 6.974 tys. zł i w porównaniu do roku poprzedniego zmalała o 566,7 tys. zł, tj. o 7,5%, a ich liczba zmalała o 2,4%.

(dowód: akta kontroli str.377)

Kwota nienależnie pobranych świadczeń (emerytur i rent) w 2012 r. wyniosła 7.716,4 tys. zł i w porównaniu do 2011 r. była wyższa o 307,8 tys. zł, tj. o 4,2%. W wyniku dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń zanotowano zwrot świadczeń w wysokości 3.449,3 tys. zł, tj. o 0,7% więcej niż w 2011 r., z czego w wyniku egzekucji oraz dobrowolnych wpłat – 2.183,2 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 361-364)

W 2012 r. do wyegzekwowania nienależnie pobranych świadczeń przez urzędy skarbowe KRUS skierował 356 tytułów wykonawczych na łączną kwotę 1.218,4 tys. zł, z czego załatwiono 292 tytuły na łączną kwotę 819,4 tys. zł, co stanowiło 67,3%.

(dowód: akta kontroli str.361-364)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowości polegające na dopuszczeniu do wystąpienia nadpłat świadczeń z winy pracowników KRUS, jednak skala tych nieprawidłowości (331,8 tys. zł) nie miała istotnego znaczenia.

**Ocena
cząstkowa**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze, zwracając jednak uwagę na konieczność monitorowania skuteczności mechanizmów kontroli zarządczej, wprowadzonych w celu zapobieżenia występowaniu nadpłat z winy pracowników KRUS.

V. Fundusz Administracyjny

1. Planowanie i zmiany w planie przychodów i wydatków Funduszu

*Opis stanu
faktycznego*

W ustawie budżetowej na rok 2012 przychody Funduszu Administracyjnego zostały zaplanowane w kwocie 601.321 tys. zł.

Kwoty wydatków zgłoszone przez dysponenta do projektu budżetu w części dotyczącej odpisu z FER na rzecz FA wyniosły 474.000 tys. zł. Decyzję o zmniejszeniu odpisu z FER o 17.400 tys. zł podjął Minister Finansów²². Również decyzją Ministra Finansów²³ środki niewykorzystane z 2011 r. – w kwocie 24.959 tys. zł, które miały zwiększyć stan środków na początek 2012 r. – zostały przesunięte do wykorzystania w następnym roku budżetowym w kwocie 12.959 tys. zł, zwiększając tym samym stan środków na początek 2013 r. Część niewykorzystanych w 2011 r. środków – w wysokości 12.000 tys. zł – została przeznaczona na realizację wydatków w 2012 r., w tym: na wydatki bieżące – 3.710 tys. zł (zakup licencji, akcesoriów komputerowych, części i akcesoriów do urządzeń biurowych) oraz na wydatki inwestycyjne – 8.290 tys. zł (zakup lokali dla Oddziału Regionalnego w Łodzi, Placówki Terenowej w Piotrkowie Trybunalskim, a także niezbędnych urządzeń teleinformatycznych). Wszystkie zmiany planu przeprowadzono po uprzednim poinformowaniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w oparciu o decyzje Ministra Finansów oraz pozytywną opinię Sejmowej Komisji Finansów Publicznych.

Ustalono, że Prezes KRUS realizując uprawnienia dysponenta FA, stosownie do art. 29 ust. 12 ufp, w trakcie roku dokonał łącznie sześciu zmian w wydatkach Funduszu, przy czym dotyczyły one przesunięć pomiędzy paragrafami klasyfikacji budżetowej. Wszystkie zmiany przeprowadzono na wniosek oddziałów regionalnych²⁴ i biur Centrali Kasy. Korekty wydatków wynikały m.in. z:

– wprowadzenia nowych zadań ze względu na zmieniające się przepisy prawa,

²² Decyzja z 29 kwietnia 2011 r.

²³ Decyzja z 17 lipca 2012 r.

²⁴ W strukturach KRUS, oprócz Centrali, znajduje się 16 Oddziałów Regionalnych oraz 256 Placówek Terenowych.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena
częstkowa

Opis stanu
faktycznego

- aktualizacji wydatków o obowiązujące wskaźniki makroekonomiczne,
- zmiany szacowanych wartości zamówień planowanych do realizacji,
- zdarzeń losowych np.: wypłaty odszkodowań, usunięcia awarii, zalanie pomieszczeń biurowych,
- bieżącego monitorowania realizacji zadań.

(dowód: akta kontroli str. 1946-2031, 2034-2051)

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej planowania przychodów i wydatków FA nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wykonanie przychodów i wydatków

2.1. Stan Funduszu na początek i koniec roku

Stan Funduszu w dniu 1 stycznia 2012 r. wyniósł 25.117 tys. zł, tj. o 11.688 tys. zł (o 87%) więcej niż w dniu 1 stycznia 2011 r. i o 24.959 tys. zł, tj. o 158 razy więcej (niewykorzystane środki z roku poprzedniego), niż w planie według ustawy budżetowej (158 tys. zł). Na stan początkowy FA w 2012 r. złożyły się m.in.²⁵:

- środki pieniężne w kwocie 63.344 tys. zł (164,9% planu według ustawy budżetowej),
- należności w kwocie 10.986 tys. zł (113,1% planu według ustawy budżetowej),
- zobowiązania w kwocie 50.000 tys. zł (102,9% planu według ustawy budżetowej),

Stan środków Funduszu na początek roku był wystarczający do prowadzenia działalności w pierwszych dniach roku.

W dniu 31 grudnia 2012 r. stan FA wynosił 55.903 tys. zł i był ponad cztery razy wyższy niż w planie po zmianach²⁶ (12.989 tys. zł). Na stan Funduszu na koniec roku składały się m.in.⁴:

- środki pieniężne w wysokości 98.505 tys. zł (192,3% planu po zmianach),
- należności w wysokości 9.679 tys. zł (94,4% planu po zmianach),
- zobowiązania w wysokości 54.807 tys. zł (113% planu po zmianach).

Na wyższy niż planowano stan FA na koniec roku, miało wpływ niższe wykonanie planowanych wydatków o kwotę 40.791 tys. zł (o 6,6%). Składało się na to niepełne wykonanie wydatków w 86% paragrafów klasyfikacji budżetowej planowanych przez FA.

Ponadto na znaczne podwyższenie stanu funduszu na koniec roku wpływ miały m.in.:

- wyższy stan funduszu na początek roku niż w ustawie budżetowej o kwotę 24.959 tys. zł,
- wyższe wykonanie przychodów niż w ustawie budżetowej o kwotę 2.123 tys. zł,
- niższe wykonanie wydatków niż w ustawie budżetowej o kwotę 28.791 tys. zł,
- zmiany w kursach walutowych uwzględnianych w szacowaniu m.in.: umowy kredytowej, umowy na system Workflow i system Archiwizacji.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051)

Na wyższy od planu stan FA na koniec roku, miało wpływ niższe wykonanie planowanych wydatków o kwotę 40.791 tys. zł (o 6,6%). Składało się na to niepełne wykonanie wydatków w 86% paragrafów klasyfikacji budżetowej planowanych przez FA.

Ponadto na znaczne podwyższenie stanu funduszu na koniec roku wpływ miały m.in.:

²⁵ Pełne wyszczególnienie tytułów: środki pieniężne (w tym środki w kasie), należności netto (pomniejszone o odpis aktualizacyjny należności oraz odsetki od należności niezapłaconych w terminie), kwota odpisu aktualizującego należności, kwota odsetek niezapłaconych w terminie, pozostałe środki obrotowe, zobowiązania. Prezentacja głównych składników została przedstawiona według danych zawartych w sprawozdaniu Rb-40 – sprawozdanie z wykonania, określonego w ustawie budżetowej planu finansowego państwowego funduszu celowego.

²⁶ Plan został zmieniony na wniosek Prezesa KRUS za wiedzą i zgodą Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i w oparciu o opinię Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP w zakresie wydatków dotyczących emerytur i rent rolnych.

- wyższy stan funduszu na początek roku niż w ustawie budżetowej o kwotę 24.959 tys. zł,
- wyższe wykonanie przychodów niż w ustawie budżetowej o kwotę 2.123 tys. zł,
- niższe wykonanie wydatków niż w ustawie budżetowej o kwotę 28.791 tys. zł,
- zmiany w kursach walutowych uwzględnianych w szacowaniu m.in.: umowy kredytowej, umowy na system Workflow i system Archiwizacji.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051)

W ocenie NIK w 2012 r. stan Funduszu był wystarczający dla prawidłowej realizacji zadań.

Opis stanu
faktycznego

2.2. Wykonanie przychodów

2.2.1. Zrealizowane przychody wyniosły 603.444 tys. zł, tj. 100,4% kwoty planowanej, głównie z tytułu odpisu z funduszu emerytalno-rentowego. Wyższa o 2.123 tys. zł realizacja planu przychodów wynikała m.in. z:

- wyższych o 4,3% (o 86 tys. zł) przychodów z tytułu refundacji kosztów obsługi rent socjalnych oraz o 2,5% (o 1.289 tys. zł) z tytułu refundacji z ZUS z tytułu obsługi świadczeń zbiegowych (lecz niższych wpływów z tytułu refundacji kosztów obsługi ubezpieczeń zdrowotnych o 12,3%, tj. o 374 tys. zł),
- nieplanowanych przychodów w kwocie 1.122 tys. zł (29,6%) z tytułu grzywien, kar pieniężnych i odsetek oraz wpływów z usług.

(dowód: dowód: akta kontroli str. 2034-2051)

Przychody uzyskane z tytułu odpisu z FER (466.600 tys. zł) stanowiły 77,3% przychodów ogółem, 12,9% – z tytułu refundacji przez ZUS kosztów obsługi świadczeń zbiegowych, obsługi ubezpieczeń zdrowotnych, świadczeń zleconych do wypłaty, rent socjalnych itp. (77.566 tys. zł) oraz 9,8% (59.278 tys. zł) – z tytułu odpisu z Funduszu Składowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników (FSUSR).

(dowód: akta kontroli str. 106, 351-354, 2034-2051)

W toku kontroli dokonano analizy porównawczej odpisów pozyskiwanych z FSUSR na rzecz FA. Odpis dla Funduszu wynosił w latach 2010-2012 odpowiednio: 8,91%, 8,91% i 8,98% planowanych wydatków FSUSR. W związku z niższym wykonaniem wydatków FSUSR, rzeczywisty odpis dla FA wyliczony na podstawie faktycznego wykonania wydatków, wyniósł odpowiednio: 10,15%, 10,10% oraz 9,99%.

(dowód: akta kontroli str. 2135)

2.2.2. Na koniec 2012 r. w FA wystąpiły należności ogółem w kwocie 9.679 tys. zł, w tym należności wymagalne – 657 tys. zł. W porównaniu do 2011 r. należności ogółem były niższe o 1.267 tys. zł (o 11,9%), a należności wymagalne niższe o 460,9 tys. zł (o 41,2%). Największą pozycję wśród należności wymagalnych stanowiły koszty upomnień (610,8 tys. zł) spowodowane koniecznością wystawienia większej liczby tytułów egzekucyjnych z tytułu: składek na ubezpieczenie społeczne, nienależnie pobranych świadczeń oraz ubezpieczeń zdrowotnych.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051)

Nie stwierdzono nieprawidłowości w wyżej wymienionym zakresie.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena
częstkowa

2.3. Wykonanie wydatków

Zrealizowane wydatki Funduszu wyniosły 572.658 tys. zł, tj. 93,4% planu po zmianach (95,2% planu według ustawy budżetowej). W porównaniu do 2011 r. były one wyższe o 2.628 tys. zł, tj. o 0,5%.

Wydatki Funduszu w Centrali wyniosły 121.650 tys. zł i stanowiły 21,2% wydatków ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051 oraz 2068-2126)

Opis stanu
faktycznego

Szczegółowym badaniem objęto planowane wydatki inwestycyjne i zakupy inwestycyjne w wysokości 25.434,1 tys. zł, tj. 4,4% wydatków Funduszu (572.658 tys. zł). Stanowiły one 74,6% planowanych wydatków inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych (34.103 tys. zł). W wyniku analizy dokumentacji stwierdzono, że zostały one przeprowadzone zgodnie z obowiązującymi w KRUS procedurami oraz prowadzono rzetelnie dokumentację postępowań.

Kontrolą objęto również trzy postępowania o udzielenie zamówień publicznych na kwotę 45.498,1 tys. zł, z czego jedno w trybie z wolnej ręki na kwotę 2.628,7 tys. zł i dwa w trybie przetargu nieograniczonego na wartość 42.869,4 tys. zł. W wyniku analizy dokumentacji stwierdzono, że zostały one przeprowadzone zgodnie z procedurami określonymi w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych²⁷. Rzetelnie prowadzono dokumentację postępowań, a rozliczenia finansowe prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności za dostarczone towary i usługi.

(dowód: akta kontroli str. 2157-2317 oraz 2318-2504)

Najwyższe wydatki wystąpiły w wydatkach bieżących (własnych). Stanowiły one 96,5% wydatków ogółem i wyniosły 552.736 tys. zł, tj. 95,4% planu po zmianach oraz 96% planu według ustawy budżetowej). Główne pozycje to m.in.: wynagrodzenia wraz z pochodnymi – 336.434 tys. zł (60,9% wydatków bieżących), zakup usług pozostałych – 145.668 tys. zł (w tym opłat pocztowych i usług bankowych – 60.380 tys. zł). Wydatki inwestycyjne, które stanowiły 3,5% wydatków ogółem i wyniosły 19.843 tys. zł. Największe niewykonanie planu wystąpiło w następujących paragrafach:

- § 4210 *Zakup materiałów i wyposażenia* – wykonanie niższe o 483 tys. zł (o 3,8%), m.in. z powodu unieważnienia przetargów na dostawę materiałów eksploatacyjnych, mniejszego zapotrzebowania na zakup części na naprawy sprzętu biurowego i komputerowego oraz korzystnych ofert cenowych.
- § 4270 *Zakup usług remontowych* – wykonanie niższe o 297 tys. zł (o 4,6%), m.in. z powodu niższych kosztów napraw i konserwacji sprzętu biurowego i komputerowego, niezrealizowanych prac remontowych w wyniku nierozstrzygniętych przetargów lub wycofania się wykonawcy,
- § 4300 *Zakup usług pozostałych* – wykonanie niższe o 21.551 tys. zł (o 12,9%), m.in. z powodu zmniejszenia kosztów usług pocztowych i bankowych oraz niezrealizowania w całości umowy na eksploatację, modyfikację i konserwację systemu FARMER²⁸.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051 oraz 2318-2504)

Wydatki na wynagrodzenia z pochodnymi wyniosły 336.434 tys. zł (99,4% wykonania planu według ustawy budżetowej) i nie przekroczyły ustalonego w ustawie budżetowej limitu. Przeciętne wynagrodzenie miesięczne w 2012 r. (z pochodnymi) wynosiło 3.686,51 zł. Przeciętne zatrudnienie²⁹ w 2012 r. wyniosło 6.024,5 osób (w przeliczeniu na pełne etaty) i było niższe w porównaniu do przeciętnego zatrudnienia w 2011 r. o 40,5 etatów. Przeciętne zatrudnienie w oddziałach regionalnych KRUS wynosiło 5.794 etatów, a w Centrali KRUS 230,5 etatów.

W 2012 r. w KRUS wydatkowano 2.097 tys. zł³⁰ na 159 umów zlecenia i dziewięć umów o dzieło z osobami fizycznymi będącymi pracownikami KRUS³¹. Na ogólną liczbę 1.702 umów zlecenia (kwota ogółem za 2012 r. w wysokości 20.619,4 tys. zł) i 59 umów o dzieło (odpowiednio kwota ogółem 81,9 tys. zł) zawartych z osobami fizycznymi, w Centrali KRUS

²⁷ Dz. U z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.

²⁸ w związku ze zmianą ustawy o ubezpieczeniu zdrowotnym i innych aktów powiązanych wynikających z konieczności wykonania ustawy, termin zakończenia tych prac uległ przesunięciu na 2013 rok i będzie finansowany z budżetu 2013 roku.

²⁹ w przeliczeniu na pełne etaty.

³⁰ w §: 417- Wynagrodzenia bezosobowe.

³¹ M.in.: badania lekarskie związane z wydawaniem orzeczeń na potrzeby ubezpieczenia społecznego rolników (112 umów), sprzątanie, konserwacja instalacji c.o. i elektrycznej (24 umowy), serwis sprzętu informatycznego (umów).

zawarto 15 umów zleceń (102,3 tys. zł) oraz 40 umów o dzieło (67,3 tys. zł), w tym z pracownikami centrali odpowiednio dwie umowy zlecenia (4,2 tys. zł) oraz dziewięć umów o dzieło (17,2 tys. zł). Umowy o dzieło dotyczyły przygotowania materiałów do publikacji w kwartalniku dotyczącym ubezpieczeń rolników.

Stan Funduszu Motywacyjnego (FM) na początek 2012 r. wynosił 142 tys. zł. Plan wydatków FM, wg ustawy budżetowej, został ustalony w wysokości 16.272 tys. zł (wykonanie za 2011 r. – 16.000 tys. zł). Wysokość funduszu nie została w 2012 r. zmieniona.

(dowód: akta kontroli str. 2619-2681)

Wydatki inwestycyjne zrealizowano w wysokości 19.843 tys. zł, tj. 58,2% planu po zmianach (76,9% planu według ustawy budżetowej – 25.813 tys. zł) i były wyższe od wykonania w 2011 r. o 683 tys. zł, z czego: wydatki inwestycyjne – 13.774 tys. zł (63,8% planu po zmianach), wydatki na zakupy inwestycyjne 4.191 tys. zł (41,9% planu po zmianach). Zrealizowane wydatki były zgodne z zakresem rzeczowym planu wydatków na 2012 r. i uzasadnione z punktu widzenia realizowanych zadań. Były one związane, między innymi, z budową siedzib placówek terenowych i oddziałów regionalnych (kontynuacja rozpoczętych inwestycji w latach poprzednich oraz zakup nowych budynków i lokali), jak również z rozbudową i modernizacją budynków i lokali.

Plan inwestycji budowlanych przewidywanych do realizacji w 2012 r. zakładał m. in. rozpoczęcie budowy nowych obiektów placówek terenowych w Kluczborku, Grójcu, Przemysłu, rozbudowę lokalu Placówki Terenowej KRUS w Wyszku oraz współudział KRUS w modernizacji budynku, w którym znajduje się Placówka Terenowa w Zakopanem. Na powyższe cele przewidziano w planie finansowym łączną kwotę 5.300 tys. zł. Inwestycji tych nie uruchomiono z przyczyn niezależnych od KRUS.

W celu wykorzystania środków będących w skorygowanym planie finansowym na 2012 r., zostały wykonane, nie planowane wcześniej zadania, na kwotę 5.557,2 tys. zł, m.in.: zakup budynku na potrzeby PT KRUS w Poddębicach, lokalu na potrzeby PT KRUS w Gorzowie Wielkopolskim, budynku na potrzeby PT KRUS w Piotrkowie Trybunalskim, nieruchomości niezabudowanej w Nowej Soli z przeznaczeniem pod budowę docelowej siedziby PT KRUS w Nowej Soli oraz, celem poprawy warunków lokalowych, w PT KRUS w Tomaszowie Lubelskim zabudowa poddasza.

(dowód: akta kontroli str.2318-2504)

W latach 2010 ÷ 2012 wydatkowano na zakupy działek, budynków i lokali łączną kwotę 23.096,9 tys. zł brutto, w tym: w 2010 r. – kwotę 17.382,7 tys. zł, w 2011 r. – kwotę 457,1 tys. zł, w 2012 r. – kwotę 5.257,1 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 2318-2504)

Na niższe wykonanie wydatków niż w planie po zmianach (o kwotę 40.791 tys. zł) miały wpływ m.in.:

- a) niewykonanie zadań merytorycznych planowanych do realizacji m.in.: w ramach wydatków informatycznych i inwestycyjnych (kwota 21.810 tys. zł, co stanowiło 53,5% niewykorzystanych środków ogółem),
- b) niższe wykonanie planu w § 4110 *Składki na ubezpieczenie społeczne* oraz § 4120 *Składki na Fundusz Pracy* w kwocie 1.521 tys. zł,
- c) niezrealizowane zakupy materiałów i wyposażenia w skutek unieważnienia przetargów na dostawę materiałów eksploatacyjnych, mniejsze zapotrzebowanie na zakup części na naprawy sprzętu biurowego i komputerowego oraz korzystne oferty cenowe,
- d) niewykorzystane środki w § 4270 *Zakup usług remontowych* na naprawy i konserwację sprzętu biurowego i komputerowego oraz niezrealizowane prace remontowe w wyniku nierozstrzygniętych przetargów lub wycofania się wykonawcy,
- e) oszczędności w § 4140 *Wpłaty na PFRON* – z powodu uzyskania wyższych ulg z tytułu współpracy z Zakładami Pracy Chronionej oraz zwiększonego zatrudnienia osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności,
- f) oszczędności w pozycji opłaty pocztowe i bankowe (kwota 11.897 tys. zł, co stanowiło 29,2% niewykorzystanych środków ogółem); zmniejszanie kosztów usług

pocztowych i bankowych nastąpiło dzięki ogłaszaniem przez Oddziały Regionalne KRUS przetargom na doręczanie świadczeń oraz poprzez zwiększanie zakresu wypłat świadczeń emerytalno-rentowych za pośrednictwem kont osobistych.

Niewykonanie w pozostałych pozycjach planu w kwocie 3.373 tys. zł stanowi 0,58% planu po zmianach.

Znaczący wpływ miał ponadto niższy od planu o 8.172 tys. zł zakup usług informatycznych:

– nie wprowadzono części planowanych modyfikacji w systemach informatycznych ubezpieczeniowych i świadczeniowych na około 4.342 tys. zł, w systemie Workflow na 1.900 tys. zł, w systemie Archiwizacji 911 tys. zł (m.in. ze względu na niską jakość produktów dostarczonych przez wykonawcę Systemu Archiwum), inne – 245 tys. zł,

– nie odnowiono asysty technicznej na Systemy: ADABAS na 347 tys. zł,

Zakupy inwestycyjne sprzętu, licencji były niższe od planowanych o 5.812 tys. zł oraz nie zrealizowano planowanych wydatków inwestycyjnych na kwotę 7.826 tys. zł (między innymi zakupu budynku na siedzibę oddziału regionalnego).

(dowód: dowód: akta kontroli str. 2034-2051 oraz 2068-2126)

Zobowiązania funduszu na koniec 2012 r. wyniosły 54.807 tys. zł i były wyższe niż kwota zobowiązań na koniec 2011 r. Główną pozycję (18.216 tys. zł) stanowiły zobowiązania z tytułu rozrachunków z dostawcami, które w porównaniu z rokiem 2011 wzrosły o 34,7% oraz rozrachunki publiczno-prawne (17.577 tys. zł – wzrost o 2,9%). Zobowiązania wymagalne powstałe w trakcie roku wyniosły 1 tys. zł (z tytułu wyroku sądowego), natomiast na koniec 2012 r. nie wystąpiły.

(dowód: akta kontroli str. 2034-2051)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej wydatkowania środków nie stwierdzono nieprawidłowości.

**Ocena
częstkowa**

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wydatkowanie środków budżetowych.

VI. Fundusz Prewencji i Rehabilitacji.

1. Planowanie i zmiany w planie przychodów i wydatków Funduszu

*Opis stanu
faktycznego*

Projekt budżetu FPiR na rok 2012 został opracowany w oparciu o limit wstępnych kwot wydatków przekazanych pismem Ministra Finansów³², przy zastosowaniu reguły wydatkowej ograniczającej wzrost kosztów o wskaźnik inflacji +1%. Kwota dotacji z budżetu państwa dla FPiR została zmniejszona w stosunku do projektu budżetu o 2.862 tys. zł (z 3.900 tys. zł do 1.038 tys. zł³³).

W ustawie budżetowej na rok 2012 ustalono przychody w wysokości 34.198 tys. zł, natomiast wydatki – w wysokości 34.195 tys. zł. W ramach wydatków FPiR przyjęto wydatki na zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy, tj. wydatki bieżące w wysokości 30.895 tys. zł i inwestycyjne – 3.300 tys. zł.

Do planu przychodów na 2012 r. przyjęto przychody z dotacji budżetowej – 1.038 tys. zł, odpis z Funduszu Składkowego – 32.900 tys. zł oraz pozostałe przychody – 260 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 871-878)

W dniu 10 maja 2012 r. Prezes KRUS wystąpił z wnioskiem do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wyrażenie zgody na dokonanie zmiany planowanych kosztów Funduszu zawartych w planie finansowym na 2012 r. polegającej na zwiększeniu kosztów o środki pozostałe na koniec 2011 r. (2.810 tys. zł).

³² Pismo Ministra Finansów z dnia 5 kwietnia 2011 r. znak: WU3/414/91/ZWK/2011/WU235

³³ Pismo Ministra Finansów z dnia 29 kwietnia 2011 r. znak: WU3/063/123/ZWK/11/WU305

Zgodnie z procedurą określoną w art. 29 ust.12 ustawy o finansach publicznych zmiany kwot przychodów i kosztów państwowego funduszu celowego ujętych w planie finansowym dokonuje odpowiednio minister lub organ dysponujący tym funduszem po uzyskaniu zgody Ministra Finansów i opinii sejmowej komisji do spraw budżetu. Spełniając powyższy wymóg, 9 sierpnia 2012 r. na podstawie zgody Ministra Finansów³⁴ oraz pozytywnej opinii Komisji Finansów Publicznych³⁵, Prezes KRUS w trakcie 2012 r. dokonał zwiększenia zaplanowanych wydatków o kwotę 2.600 tys. zł do kwoty 36.795 tys. zł z przeznaczeniem na:

- zakup świadczeń na rehabilitację leczniczą rolników,
- dotację inwestycyjną dla CRR KRUS w Szklarskiej Porębie.

Stan Funduszu na koniec 2012 r. został zwiększony o 210 tys. zł do kwoty 258 tys. zł.

Monitorowanie przebiegu wykonania planów państwowych funduszy celowych odbywa się w oparciu o sprawozdawczość finansową miesięczną i kwartalną.

(dowód: akta kontroli, str. 2595-2608)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wykonanie przychodów i wydatków.

2.1. Stan Funduszu na początek i koniec roku

Stan FPiR na początek 2012 r. wynosił 2.855 tys. zł i był wyższy od stanu na początek 2011 r. (1.545 tys. zł) o 1.310 tys. zł, tj. o 84,8%. W stosunku do planu według ustawy budżetowej (45 tys. zł) stan na początek roku po zmianach był wyższy o 2.810 tys. zł, tj. ponad 63 razy. Na stan ten złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 4.865 tys. zł. (149,5% planu według ustawy budżetowej),
- należności na początek 2012 r. nie wystąpiły,
- zobowiązania w wysokości 2.010 tys. zł (61,7% planu według ustawy budżetowej),

W dniu 31 grudnia 2012 r. stan Funduszu wyniósł 1.985 tys. zł. W stosunku do planu po zmianach (258 tys. zł) był wyższy ponad siedmiokrotnie. Na stan Funduszu głównie złożyły się³⁶:

- środki pieniężne w kwocie 4.082 tys. zł (180% planu po zmianach),
- należności w wysokości 745 tys. zł (1.585,1% planu po zmianach),
- zobowiązania w wysokości 2.842 tys. zł (138,2% planu po zmianach).

(dowód: akta kontroli, str. 881-888; 895-904)

Podwyższenie stanu Funduszu na początek roku wynikało z przeniesienia niewykorzystanych środków z 2011 r.

Na wyższy niż planowano stan FPiR na koniec roku wpływ miało wykonanie nieplanowanych przychodów (207 tys. zł) oraz niższe wykonanie planowanych wydatków o kwotę 1.540,5 tys. zł, głównie z tytułu dotacji z funduszy celowych.

W ocenie NIK w 2012 r. stan Funduszu był wystarczający dla prawidłowej realizacji zadań.

³⁴ Pismo Ministra Finansów z dnia 17 lipca 2012 r. znak: WU3/4135/2/ZWK/12/BMI9/7945, w którym Minister wyraził zgodę na zwiększenie prognozowanych kosztów na 2012 r. w planie finansowym FPiR o kwotę 2 600 tys. zł.

³⁵ Opinia nr 24 Komisji Finansów Publicznych do Ministra Rolnictwa i rozwoju wsi w sprawie zmian w planach finansowych na 2012 r. Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji uchwalona na posiedzeniu w dniu 26 lipca 2012 r.

³⁶ Na stan Funduszu na koniec roku złożyły się: środki pieniężne – 4.082 tys. zł, należności netto – 0 zł, kwota odpisu aktualizującego należności – 0 zł, kwota odsetek od należności niezapłaconych w terminie 13,8 tys. zł, pozostałe środki obrotowe – 0 zł, zobowiązania – 2.842 tys. zł.

Opis stanu faktycznego

2.2. Wykonanie przychodów

2.2.1. Przychody FPIR wyniosły 34.385 tys. zł i były o 187 tys. zł, tj. o 0,5% wyższe od planu według ustawy budżetowej oraz o 3% (o 1.065 tys. zł) niższe od wykonania 2011 r. (35.450 tys. zł). Głównym źródłem przychodów był odpis z Funduszu Składkowego (FSUSR) w wysokości 32.900 tys. zł (95,7% przychodów ogółem) oraz dotacja z budżetu państwa w wysokości 1.038 tys. zł (3% przychodów ogółem). Pozostałe przychody stanowiły 447 tys. zł (1,3% przychodów ogółem) i pochodziły z wpływów z różnych dochodów (240 tys. zł) oraz z tytułu odsetek bankowych (199 tys. zł).

Na wyższe od przewidywanego wykonanie planów przychodów wpływ miały m.in. nieplanowane przychody z tytułu odsetek (199 tys. zł).

Wykonanie przychodów z dotacji budżetowej wyniosło 100% planu według ustawy budżetowej.

W toku kontroli sprawdzono planowanie wydatków i wysokość planowanych odpisów od FSUSR na FPIR w latach 2010-2012. Zaplanowany odpis na rzecz Funduszu wynosił 4,95% wydatków na każdy rok. W odniesieniu do rzeczywistego wykonania wydatków FSUSR w latach 2010-2012 odpis wynosił od 5,5% do 5,64%.

2.2.2. Według stanu na 31 grudnia 2012 r. wystąpiły należności na rzecz Funduszu w wysokości 745 tys. zł. Należności wynikały głównie z rozliczeń dotacji z Centrami Rehabilitacji Rolników (CRR) i Ośrodkiem Szkoleniowo-Rehabilitacyjnym (OSR).

(dowód: akta kontroli, str. 881-904, 2135)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie przychodów Funduszu. Zrealizowane przychody FPIR, w tym dotacja z budżetu państwa, umożliwiły realizację zaplanowanych wydatków.

2.3. Wykonanie wydatków

Opis stanu faktycznego

Zrealizowane wydatki Funduszu w kwocie 35.255 tys. zł były wyższe od planu według ustawy budżetowej o 1.060 tys. zł, tj. o 3,1%, oraz niższe od planu po zmianach³⁷ o 1.540 tys. zł, tj. o 4,2%, a w stosunku do 2011 r. były wyższe o 1.115 tys. zł, tj. o 3,3%. Niepełna realizacja wydatków była spowodowana m.in. wyborem w procedurach przetargowych tańszych ofert, spełniających jednocześnie oczekiwania merytoryczne Biura oraz zwrotem dotacji.

2.3.1. Dominującą pozycję wydatków stanowiły wydatki bieżące, które wyniosły 32.046 tys. zł (90,9% wydatków FPIR ogółem) i były wyższe od planu według ustawy budżetowej o 1.151 tys. zł, tj. o 3,7%. Główną pozycję w tych wydatkach stanowiły zakupy usług zdrowotnych (§ 4280), które wyniosły 29.874 tys. zł i stanowiły 93,2% wydatków bieżących oraz zakup materiałów i wyposażenia – 1.599 tys. zł (5% wydatków bieżących).

(dowód: akta kontroli, str. 881-888)

Na rehabilitację leczniczą rolników przeznaczono 26.741 tys. zł, tj. 89,5%, a na rehabilitację dzieci 3.133 tys. zł, tj. 10,5%. Z rehabilitacji leczniczej stacjonarnej realizowanej przez KRUS we własnych ośrodkach skorzystało 14.157 osób. Z rehabilitacji leczniczej w systemie ambulatoryjnym skorzystało 15 osób. W turnusach rehabilitacyjnych dla dzieci uczestniczyło 1.218 osób.

(dowód: akta kontroli, str.970- 982; 1078-1086)

Środki w ramach zakupów materiałów i wyposażenia (§ 4210) w kwocie 1.599 tys. zł przeznaczono m.in. na nagrody w konkursach prewencyjnych, zakup przedmiotów

³⁷ Na wprowadzenie zmian uzyskano zgodę Ministra Finansów, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz opinii Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP.

poprawiających bezpieczeństwo oraz materiałów popularyzujących bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych.

Kontrolą objęto trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (100%) na kwotę 355,6 tys. zł, z czego jednego udzielonego w trybie licytacji elektronicznej na zakup dostawę 25.000 szt. toreb zakupowych z taśmą odbłaskową i dwóch w trybie przetargu nieograniczonego, które dotyczyły zakupu i dostawy ciągnika rolniczego³⁸ oraz opracowania, wydrukowania i dostarczenia materiałów popularyzatorskich. W wyniku analizy dokumentacji dotyczącej wymienionych zamówień stwierdzono, że zostały one przeprowadzone zgodnie z procedurami określonymi w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³⁹. Rzetelnie prowadzono dokumentację postępowań, rozliczenia finansowe prawidłowo ujęto w księgach oraz terminowo regulowano płatności za dostarczone towary i usługi.

(dowód: akta kontroli, str. 905-969)

2.3.2. Wydatki inwestycyjne, w tym zakupy inwestycyjne (§§ 6120, 6260), wyniosły 3.209 tys. zł, z czego 3.194 tys. zł (99,5%) dotyczyło dotacji celowych przekazywanych przez KRUS dla Centrów Rehabilitacji Rolników (CRR) i Ośrodka Szkoleniowo-Rehabilitacyjnego (OSR). Wydatki te stanowiły 97,4% planu według ustawy budżetowej oraz 79% planu po zmianach i były wyższe o 235 tys. zł, tj. o 7,9%, niż w 2011 r.

(dowód: akta kontroli, str. 881-888)

Stosownie do § 9 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego⁴⁰ oraz zgodnie z zasadami określonymi w art. 114 – 117 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁴¹, ze środków FPIR przyznano celowe dotacje inwestycyjne dla CRR i OSR KRUS.

Na dotacje zaplanowano kwotę 3.280 tys. zł, którą w trakcie roku, po zmianie planu, zwiększono do 4.044 tys. zł. Zrealizowane wydatki wyniosły 3.194 tys. zł, tj. 79% planu po zmianach. W porównaniu do 2011 r. kwota dotacji była wyższa o 235 tys. zł, tj. o 7,9%.

Szczegółową kontrolą objęto dziewięć umów (100%) na dotacje celowe na modernizację i doposażenie CRR oraz na dofinansowanie zakupu i dostawy sprzętu rehabilitacyjnego dla CRR oraz OSR. Łączna wartość umów w badanej próbie wyniosła 4.057,3 tys. zł. W wyniku kontroli stwierdzono, że przekazanie dotacji następowało na podstawie umów sporządzonych zgodnie z wymogami określonymi w art. 116 ustawy o działalności leczniczej. Rozliczenie sześciu umów nastąpiło z naruszeniem warunków określonych w umowach:

- 1) umowa nr 55/2012 z CRR Iwonicz Zdrój na kwotę 318,1 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 215,2 tys. zł, tj. 68% umowy),
- 2) umowa nr 57/2012 z CRR Szklarska Poręba na kwotę 551,4 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 59,4 tys. zł, tj. 11% umowy),
- 3) umowa nr 58/2012 z CRR Świnoujście na kwotę 106 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 105,3 tys. zł, tj. 99% umowy),
- 4) umowa nr 59/2012 z OSR Teresin na kwotę 110,1 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 110,1 tys. zł, tj. 100% umowy),
- 5) umowa nr 119/2012 z CRR Szklarska Poręba na kwotę 2.781,6 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 44,6 tys. zł, tj. 1,60% umowy),
- 6) umowa nr 166/2012 z CRR Jedlec na kwotę 33 tys. zł (kwota pobrana w nadmiernej wysokości 32,8 tys. zł, tj. 99% umowy).

(dowód: akta kontroli, str. 1352-1852)

2.3.3. Zobowiązania FPIR na koniec 2012 r. wyniosły 2.842 tys. zł i były wyższe niż kwota zobowiązań na koniec 2011 r. (2 010 tys. zł). Główną pozycję (2.744 tys. zł) stanowiły

³⁸ Ciągnik przeznaczony na główną nagrodę dla zwycięzcy X Edycji Ogólnokrajowego Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne.

³⁹ Dz. U. z 2010 r. nr 113, poz. 759 ze zm.

⁴⁰ Dz. U. z 2005 r. nr 68, poz. 599

⁴¹ Dz. U. z 2011 r. nr 112, poz. 654 ze zm.

zobowiązania wobec dostawców, które w porównaniu z 2011 r. wzrosły o 51,7%. Wzrost zobowiązań dotyczył faktur z 2012 r., które wpłynęły po dniu 31 grudnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli, str. 881-904)

Ustalone
nieprawidłowości

Zgodnie z art.168 ust. 4 ufp wykorzystanie dotacji następuje przez zapłatę za zrealizowane zadania, na które dotacja była udzielona. Przekazanie środków na rachunek beneficjenta nie oznacza wykorzystania dotacji. Otrzymane środki z dotacji CRR wykorzystywały na zadania określone w umowach, lecz nie zostały zachowane terminy wykorzystania dotacji określone w § 3 ust. 1 podpisanych umów. Niewykorzystanie dotacji w terminie określonym w umowie oznacza, że kwota dotacji została pobrana w nadmiernej wysokości i zgodnie z art. 169, ust. 1 ufp podlega zwrotowi wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.

W sześciu z dziewięciu badanych rozliczeń dotacji (67%), na łączną kwotę 567,4 tys. zł, tj. 14% kwoty udzielonych dotacji, stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zwrot niewykorzystanej dotacji w wysokości 110,1 tys. zł z opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w umowie (termin wykorzystania dotacji 30 listopada 2012 r., zwrotu dokonano w dniu 12 grudnia 2012 r.) oraz bez należnych odsetek (umowa nr 59/2012);

(dowód: akta kontroli, str. 1802-1825)

2. W przypadku trzech dotacji w rozliczeniu uwzględniono dziesięć faktur na łączną kwotę 96,5 tys. zł, które zostały wystawione i zapłacone przed podpisaniem umów o udzielenie dotacji:

- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 55/2012 – jedna faktura⁴² z 24 stycznia 2012 r. na kwotę 3,6 tys. zł (termin wykorzystania dotacji 15 grudnia 2012 r.),
- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 57/2012 – pięć faktur⁴³ z dni: 16 maja 2011 r., 27 lipca 2011 r., 28 marca 2012 r., 11 kwietnia 2012 r. i 17 kwietnia 2012 r., na łączną kwotę 59,4 tys. zł (termin wykorzystania dotacji 30 listopada 2012 r.),
- umowa z dnia 27 września 2012 r. nr 119/2012 – cztery⁴⁴ faktury, w tym jedna z 18 maja 2012 r., dwie z 25 czerwca 2012 r. i jedna z 8 sierpnia 2012 r., na łączną kwotę 33,5 tys. zł (termin wykorzystania dotacji 30 grudnia 2012 r.).

(dowód: akta kontroli, str. 1352- 1426; 1459-1742)

3. W przypadku dwóch dotacji w rozliczeniu uwzględniono cztery faktury, na łączną kwotę 220,4 tys. zł, które zostały wystawione po terminie obowiązywania umowy o udzielenie dotacji:

- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 55/2012, termin wykorzystania dotacji 15 grudnia 2012 r. – trzy faktury⁴⁵, w tym jedna z 19 grudnia 2012 r. i dwie z 28 grudnia 2012 r., na łączną kwotę 188,8 tys. zł,
- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 58/2012, termin wykorzystania dotacji 30 października 2012 r. – jedna faktura⁴⁶ z 31 października 2012 r. na kwotę 31,6 tys. zł,

(dowód: akta kontroli, str. 1352-1426; 1528-1801)

4. W przypadku czterech dotacji w rozliczeniu uwzględniono pięć faktur na łączną kwotę 140,4 tys. zł, które zostały uregulowane po terminie obowiązywania umowy o udzielenie dotacji:

- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 55/2012, termin wykorzystania dotacji 15 grudnia 2012 r. – jedna faktura⁴⁷ na kwotę 22,8 tys. zł, wystawiona 10 grudnia 2012 r., a zapłacona 19 grudnia 2012 r. ,

⁴² Faktura nr 43/12 z dnia 24 stycznia 2012 r.

⁴³ Faktura nr 38/05/2011 (518.22) z dnia 16 maja 2011 r., faktura nr 59/07/2011 (636) z dnia 27 lipca 2011 r., faktura nr 25/03/2012 (696) z dnia 28 marca 2012 r., faktura nr 3/2012 z dnia 11 kwietnia 2012 r., faktura nr 355/2012 z dnia 17 kwietnia 2012 r.

⁴⁴ Faktura nr 42/05/2012 (684) z dnia 18 maja 2012 r., faktura nr 1247_1/2012 z dnia 25 czerwca 2012 r., faktura nr 1247_2/2012 z dnia 25 czerwca 2012 r., faktura nr 1249/2012 z dnia 8 sierpnia 2012 r.

⁴⁵ Faktura nr 9/12/12 z dnia 19 grudnia 2012 r., faktura nr 0078/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r., faktura nr 110/12/12 z dnia 28 grudnia 2012 r.

⁴⁶ Faktura nr FR/15/0111/2012 z dnia 31 października 2012 r.

- umowa z dnia 6 czerwca 2012 r. nr 58/2012, termin wykorzystania dotacji 30 października 2012 r. – dwie faktury⁴⁸ na łączną kwotę 73,7 tys. zł: z 24 października 2012 r. – zapłacona 7 listopada 2012 r. i z 22 października 2012 r. – zapłacona 30 listopada 2012 r.,
- umowa z dnia 27 września 2012 r. nr 119/2012, termin wykorzystania dotacji 30 grudnia 2012 r. – jedna faktura⁴⁹ na kwotę 11,1 tys. zł z 28 grudnia 2012 r. – zapłacona 15 stycznia 2013 r.,
- umowa z dnia 17 grudnia 2012 r. nr 166/2012, termin wykorzystania 31 grudnia 2012 r. – jedna faktura⁵⁰ na kwotę 32,8 tys. zł, z 27 grudnia 2012 r. – zapłacona 10 stycznia 2013 r.

(dowód: akta kontroli, str.1352-1426; 1528-1801; 1826-1852)

Zgodnie z art. 169 ust. 6 upf organ, który udzielił dotacji, wydaje decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki, w przypadku niedokonania zwrotu dotacji w terminie, o którym mowa w ust.1.

KRUS, dopiero w trakcie kontroli NIK, dokonał weryfikacji rozliczeń dotacji, w wyniku których uwzględnił do zwrotu kwotę 181,5 tys. zł:

- umowa nr 55/2012 – dwie faktury na kwotę 131,1 tys. zł (z pięciu na kwotę 215,2 tys. zł),
- umowa nr 57/2012 – dwie faktury na kwotę 6,5 tys. zł (z pięciu na kwotę 59,4 tys. zł),
- umowa nr 119/2012 – jedna faktura na kwotę 11,1 tys. zł (z 16 faktur na kwotę 2 495,6 tys. zł),
- umowa nr 166/2012 – jedna faktura na kwotę 32,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 1888-1941)

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, kwota podlegająca zwrotowi powinna wynosić 457,3 tys. zł. Ponadto, dotacja na kwotę 110,1 tys. zł została zwrócona bez należnych KRUS odsetek. KRUS nie wydał decyzji w sprawie zwrotu dotacji i nie określił terminu jej zwrotu.

Dopiero 13 marca 2013 r. KRUS wystawiła Ośrodkowi Szkoleniowo-Rehabilitacyjnemu w Teresinie (OSR) notę księgową⁵¹ tytułem odsetek za nieterminowy zwrot dotacji (umowa nr 59/2012), a następnie – w dniu 3 kwietnia 2013 r. – wystosowała wezwanie do zapłaty za wystawioną notę. Do dnia zakończenia kontroli OSR nie uregulował kwoty odsetek.

(dowód: akta kontroli, str. 1822-1825)

Zaniechanie prawidłowego zweryfikowania kwoty podlegającej zwrotowi stanowi naruszenie dyscypliny finansów publicznych opisane w art. 8 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych⁵², tj. nieustalenie kwoty dotacji podlegającej zwrotowi.

Osobami odpowiedzialnymi za weryfikację rozliczeń dotacji byli wicedyrektor oraz główny specjalista w Biurze Prewencji i Rehabilitacji.

Skutkiem powyższych nieprawidłowości było niezgodne z prawem wydatkowanie środków finansowych w kwocie 567,4 tys. zł.

Prezes KRUS, jako pełniący czynności z zakresu prawa pracy, w toku kontroli NIK złożył zawiadomienie⁵³ do Rzecznika Dyscypliny Finansów Publicznych o ujawnionych okolicznościach, wskazujących na możliwość naruszenia dyscypliny finansów publicznych przez wskazanych pracowników BPiR.

(dowód: akta kontroli, str. 1876-1941, 2082-2126)

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

⁴⁷ Faktura nr 95/12/12 z dnia 10 grudnia 2012 r. zapłacono w dniu 19 grudnia 2012 r.

⁴⁸ Faktura nr 87/2012 r. z dnia 24 października 2012 r. zapłacono w dniu 7 listopada 2012 r., faktura nr FA/414/10/2012/HM z dnia 22 października 2012 r. zapłacono w dniu 30 listopada 2012 r.

⁴⁹ Faktura nr 1256/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. zapłacono w dniu 15 stycznia 2013 r.

⁵⁰ Faktura nr F/374/2012 z dnia 27 grudnia 2012 r. zapłacono w dniu 10 stycznia 2013 r.

⁵¹ Nr 31/2013

⁵² J. t. Dz. U. z 2013 r. nr 168

⁵³ Pismo z dnia 5 kwietnia 2013 r. znak: PR-1220/8/13

W związku z ujawnieniem przez kontrolerów NIK w 2013 r. wyżej opisanych nieprawidłowości, Prezes KRUS w ramach nadzoru nad BPiR, podjął m.in. następujące działania:

- dokonał zmian kadrowych w Biurze,
- spowodował uszczegółowienie zasad przyznawania i rozliczania dotacji udzielanych CRR i OSR,
- spowodował dokonanie zmian zakresów czynności pracowników BPiR,
- zalecił przeprowadzenie szkolenia w zakresie przyznawania i rozliczania dotacji,
- zobowiązał Dyrektorów CRR i OSR do skierowania stosownego zawiadomienia o ujawnionych okolicznościach wskazujących na naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Ocena
cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości realizację wydatków FPIR, ze względu na niezgodne z prawem wydatkowanie 1,60% środków.

VII Roczne sprawozdania budżetowe oraz kwartalne sprawozdania w zakresie operacji finansowych

1. Mechanizmy zapewniające kontrolę prawidłowości sporządzania sprawozdań

Opis stanu
faktycznego

W KRUS w okresie objętym kontrolą obowiązywała instrukcja obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych wprowadzona zarządzeniem nr 56 Prezesa KRUS z dnia 23 kwietnia 2008 r. Zasady określone w instrukcji dotyczyły, m.in. zakresu sporządzania sprawozdań jednostkowych. Na podstawie zbadanych sprawozdań, do których sporządzania zobowiązany jest KRUS, stwierdzono, że ww. uregulowania były wystarczające, aby sposób sprawowania kontroli funkcjonalnej na akceptowalnym poziomie ograniczył ryzyko, że dane wykazane w tych sprawozdaniach będą nierzetelne. Zgodność sprawozdawczości z ewidencją jest w Centrali KRUS sprawdzana jest kolejno na poziomie biura i Gł. Księgowego. Ostatnim ogniwem kontroli i nadzoru jest Prezes KRUS.

(dowód: akta kontroli str. 2682-2707)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej skuteczności procedur kontroli prawidłowości sporządzania sprawozdań budżetowych nie stwierdzono nieprawidłowości.

2. Rzetelność rocznych sprawozdań budżetowych oraz kwartalnych sprawozdań w zakresie operacji finansowych

Opis stanu
faktycznego

Badaniem objęto prawidłowość sporządzenia sprawozdań budżetowych w części 72 - KRUS, oraz w Funduszach: Emerytalno-Rentowym, Funduszu Prewencji i Rehabilitacji oraz Administracyjnym:

- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- o stanie środków na rachunkach bankowych (Rb-23),
- o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) za IV kwartał,
- o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z) za IV kwartał,
- z wykonania planów finansowych funduszy celowych nieposiadających osobowości prawnej (Rb-33),
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego (Rb-40),
- z wykonania wybranych elementów planu finansowego Rb-FER

Sprawozdania zostały sporządzone w terminach określonych w rozporządzeniach Ministra Finansów z dnia: 3 lutego 2010 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁵⁴ i 4 marca

⁵⁴ Dz. U. Nr 20, poz. 103.

2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych⁵⁵.

(dowód: akta kontroli str.2682-2707, 2713-2719)

Sprawozdania wykazują zgodność w zakresie dochodów, wydatków, a także należności i zobowiązań w 2012 r. z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej.

Wykazane w sprawozdaniu rocznym za 2012 r. Rb-23 dochody zostały w całości wykonane i przekazane na rachunek bieżący budżetu państwa wyniosły 50.821,7 tys. zł i były zgodne z kwotą wykazaną w sprawozdaniu Rb-27. Wydatki wykazane zostały w kwocie 16.220.093 tys. zł i były równe kwocie ujętej w sprawozdaniu Rb-28. Wykazany w sprawozdaniu Rb-23 zerowy stan środków na rachunku bieżącym wg stanu na 31 grudnia 2012 r. został potwierdzony przez Oddział Okręgowy NBP w dniu 2 stycznia 2013 r.

(dowód: akta kontroli str.2682-2707, 2699-2701)

Przedstawiona w rocznym sprawozdaniu Rb-27 kwota dochodów wykonanych była zgodna z ewidencją księgową, tj. z zapisami na koncie 130 Rachunek dochodów budżetowych i wynosiła 50.821,7 tys. zł. Analityczna ewidencja zrealizowanych dochodów budżetowych, prowadzona w systemie finansowo-księgowym do konta 130, uwzględniała podziałki klasyfikacji budżetowej (dział, rozdział, paragraf).

(dowód: akta kontroli str.2506-2509)

Kwota wydatków ogółem za 2012 r. wykazana w rocznym sprawozdaniu Rb-28 wyniosła 16.220.093 tys. zł i była zgodna z ewidencją księgową, tj. z zapisami na koncie 130 po stronie Ma. Analityczna ewidencja zrealizowanych wydatków budżetowych, prowadzona do konta 130, uwzględniała podziałki klasyfikacji budżetowej (dział, rozdział, paragraf).

(dowód: akta kontroli str.2610-2614)

Kwota należności ogółem (cz. 72 oraz fundusze) wykazana w kwartalnym sprawozdaniu Rb-N na 31 grudnia 2012 r. wyniosła 412.671,7 tys. zł i wynikała z ewidencji na kontach analitycznych do konta 240. Stan należności w kategorii bieżące wynosił 158.244,6 tys. zł (w tym 132.893,9 tys. zł z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne dla krajowych gospodarstw domowych). Stan należności wymagalnych wynosił 254.427,1 tys. zł i dotyczył składek na ubezpieczenia społeczne dla krajowych gospodarstw domowych (254.415,6 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 2704,2707)

KRUS na koniec grudnia 2012 r. posiadała zerowe saldo zobowiązań wymagalnych oraz zobowiązań z tytułu papierów wartościowych, zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz przyjętych depozytów, podlegających wykazaniu w kwartalnym sprawozdaniu Rb-Z.

(dowód: akta kontroli str.2702-2703)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w badanym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

**Ocena
cząstkowa**

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie roczne sprawozdania budżetowe i kwartalne sprawozdania w zakresie operacji finansowych oraz zgodność kwot wydatków ujętych w sprawozdaniach z wykonania wydatków budżetu państwa.

VIII. Księgi rachunkowe oraz skuteczność mechanizmów kontroli finansowej

*Opis stanu
faktycznego*

1. KRUS posiadała opracowane i zatwierdzone do stosowania procedury kontroli finansowo-księgowej dokumentów⁵⁶. Dokumentacja zasad rachunkowości spełniała

⁵⁵ Dz. U. Nr 43, poz. 247 ze zm.

⁵⁶ Zarządzenie nr 56 Prezesa KRUS z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

wymagania określone w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵⁷ (uor).

(dowód: akta kontroli, str. 763-867)

W KRUS od listopada 2006 r. funkcjonował, zatwierdzony przez Prezesa KRUS, system finansowo-księgowy ZETO-FK wersja 1.4.0.2. Zasady ochrony danych, w tym metody zabezpieczenia dostępu do danych oraz systemu ich przetwarzania określone zostały w dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości. System finansowo-księgowy spełniał wymagania określone w ustawie o rachunkowości, tj. zapewniał:

- ciągłość numeracji zapisów w dziennikach częściowych oraz ustalenie osoby odpowiedzialnej za treść zapisu (art. 14 ust. 4 uor),
- kontrolę kompletności i poprawności zapisów, w tym poprawności sekwencji dat: operacji gospodarczych, dowodu i zapisu księgowego (art. 23 ust. 3 i 4 pkt 3 uor),
- trwałość zapisów i brak możliwości ich modyfikacji (art. 23 ust. 1 uor).

(dowód: akta kontroli, str. 394-397; 402-405; 809-867)

Na podstawie wyselekcjonowanych z systemu finansowo-księgowego zapisów dotyczących wydatków dokonywanych ze środków FA oraz FPiR, wybrano do kontroli z zastosowaniem metody monetarnej⁵⁸ 100 dowodów księgowych na kwotę 62.618,8 tys. zł, tj. 56% badanej populacji i 10,3% wydatków ogółem. Zostały one sprawdzone pod kątem poprawności formalnej oraz prawidłowości kontroli bieżącej i dekretacji, ewidencji transakcji w urządzeniach księgowych oraz wiarygodności ksiąg wpływających na sprawozdawczość bieżącą i sprawozdania roczne. Operacje gospodarcze potwierdzone tymi dowodami zostały zbadane także pod względem legalności, gospodarności i celowości.

W wyniku przeprowadzonego badania stwierdzono, że za wyjątkiem opisanych poniżej przypadków dowody i odpowiadające im zapisy księgowe zostały sporządzone poprawnie pod względem formalnym.

(dowód: akta kontroli, str. 392-393; 398-401)

2. W 2012 r. została przeprowadzona roczna inwentaryzacja na podstawie zarządzeniem Prezesa KRUS nr 28 z dnia 29 listopada 2012 r. Inwentaryzację przeprowadziła komisja w pięcioosobowym składzie. Zakres inwentaryzacji dotyczył zapasów materiałowych w magazynie Centrali KRUS wg stanu na dzień 30.11.2012 r., zaś na 31.12.2012 r. – stanu środków trwałych, ewidencji druków ścisłego zarachowania oraz stanu licznika frankującego. Protokół komisji inwentaryzacyjnej z przeprowadzonej inwentaryzacji z dnia 15 stycznia 2013 r. określił, iż w zakresie objętym inwentaryzacją nie stwierdzono nieprawidłowości. Sprawozdanie z prac komisji i rezultatów inwentaryzacji nie zawierające uwag zostało przekazane do Prezesa KRUS.

(dowód: akta kontroli str. 2935-2940)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W 29 dowodach księgowych na kwotę 17.515 tys. zł stwierdzono błędy formalne dotyczące dokonywania poprawek na dowodach księgowych w zakresie dat, kwot lub treści opisu merytorycznego w sposób niezgodny z art. 22 ust. 3 uor⁵⁹,

(dowód: akta kontroli, str. 398-401; 426-428; 494-713)

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

W polityce rachunkowości, jak również w instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych, obowiązujących w KRUS nie określono terminów zatwierdzenia i ujęcia w ewidencji księgowej dowodów księgowych przez Biuro Finansowo-Księgowe.

---

oraz Zarządzenie nr 37 Prezesa KRUS z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

⁵⁷ Dz. U. z 2009 r., nr 152, poz. 1223 ze zm.

⁵⁸ Metoda statystyczna uwzględniająca prawdopodobieństwo wyboru proporcjonalnie do wartości transakcji (MUS).

⁵⁹ Zgodnie z art. 22 ust. 3 uor błędy w dowodach wewnętrznych mogą być poprawiane przez skreślenie błędnej treści lub kwoty, z utrzymaniem czytelności skreślonych wyrażeń lub liczb, wpisanie treści poprawnej i daty poprawki oraz złożenie podpisu osoby do tego upoważnionej, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej. Nie można poprawiać pojedynczych liter lub cyfr.

Zgodnie z § 7 pkt 2 lit. a instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali KRUS, wszystkie dowody księgowe zewnętrzne przesłane pocztą wpływają do Kancelarii Centrali KRUS, gdzie po zarejestrowaniu w dzienniku korespondencyjnym przekazywane są do Biura Finansowo-Księgowego.

W przypadku 31 dowodów księgowych z I półrocza 2012 r. stwierdzono, że nie przestrzegano trybu obiegu dokumentów określonego w § 7 pkt 2 lit. a instrukcji, a dowody księgowe z Kancelarii przekazywano bezpośrednio do biur merytorycznych. Dyrektor Biura Finansowo-Księgowego Centrali KRUS wyjaśniła, że uszczegółowiono obieg dowodów księgowych w instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych, obowiązującej od 21 grudnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli, str. 394-395; 398-401; 407-412; 426-428; 494-808)

W 2012 r. Biuro Audytu przeprowadziło badanie prawidłowości realizacji obowiązującego wówczas w KRUS Zarządzenia nr 56 Prezesa KRUS z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali KRUS. W jego wyniku wskazano m.in. potrzebę aktualizacji „Instrukcji obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali KRUS”, ustalenia zastępstw i nadania upoważnień do zatwierdzenia wypłaty dokumentów księgowych w celu zapewnienia ciągłości działania i terminowości płatności faktur/rachunków, uregulowania obowiązku rejestracji faktur/rachunków bezpośrednio przez biura merytoryczne.

Zarządzeniem nr 36 Prezesa KRUS z dnia 20 grudnia 2012 r. wprowadzono zasady rachunkowości, a zarządzeniem nr 37 Prezesa KRUS z dnia 21 grudnia 2012 r. wprowadzono nową instrukcję obiegu, kontroli i przechowywania dowodów księgowych w Centrali KRUS.

(dowód: akta kontroli, str. 787-808, 2777-2792)

Ocena
cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wiarygodność ksiąg rachunkowych w odniesieniu do rocznych sprawozdań budżetowych i kwartalnych sprawozdań w zakresie operacji finansowych, natomiast pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości zgodność ksiąg rachunkowych z zasadami rachunkowości, a także skuteczność funkcjonowania systemu rachunkowości i kontroli finansowej.

IX. Budżet zadaniowy

Opis stanu
faktycznego

Podstawą określenia planowanych wydatków budżetowych na realizację zadań i podzadań w ramach funkcji był plan finansowy części 72 oraz plany funduszy (FER, FPiR oraz FA). W 2012 r. zadania KRUS i funduszy były realizowane w ramach pięciu funkcji państwa.

- Funkcja 11 *Bezpieczeństwo zewnętrzne i nienaruszalność granic*. W ramach tej funkcji realizowano zadanie: 11.5 *Gotowość struktur administracyjno-gospodarczych kraju do obrony państwa*; w ramach którego przeprowadzono szkolenia w zakresie obronności dla pracowników KRUS. Na realizację zadania zaplanowano środki w kwocie 10 tys. zł, które wydatkowano w całości. Zaplanowana wartość miernika – przeszkolenie 60 pracowników została przekroczona (przeszkolono 69 osób).
- Funkcja 13 *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny*. W ramach tej funkcji realizowano zadanie 13.3 *Świadczenia społeczne*, którego celem było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych. W planie po zmianach na realizację tego zadania przeznaczono 14.415.002 tys. zł, a wydatkowano 14.401.686,4 tys. zł, tj. 99,91%. Miernikiem realizacji zadania była liczba emerytów i rencistów otrzymujących świadczenia z FER przypadających na 100 osób ubezpieczonych w systemie ubezpieczeń społecznych rolników. Wartość miernika zaplanowana – 87,33, wykonana – 87,25.
- Funkcja 16 *Sprawy obywatelskie*. W ramach tej funkcji realizowano zadanie 16.8 *Informatyzacja działalności i budowa społeczeństwa informacyjnego*, którego celem było współfinansowanie „Poakcesyjnego programu wsparcia obszarów wiejskich” komponentu A „Reforma administracyjna KRUS”. Środki na realizację zadania zostały

przyznane decyzją Ministra Finansów z dnia 27 lutego 2012 w wysokości 18.160 tys. zł. Zrealizowane wydatki wyniosły 17.087 tys. zł, tj. 93,98% planu.

- Funkcja 20 *Zdrowie*. W ramach tej funkcji realizowano zadanie 20.1. *Dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej*, którego celem była poprawa dostępności do usług i świadczeń opieki zdrowotnej. W planie po zmianach na to zadanie przeznaczono 1.803.304 tys. zł, a wydatkowano 1.801.330 tys. zł, tj. 99,89%. Dla realizacji zadania przyjęto na 2012 r. miernik „liczba osób objętych ubezpieczeniem zdrowotnym (bez członków rodzin)”, którego wartość określono na 1.454 tys. osób. Wartość osiągniętego w 2012 r. miernika wyniosła 1.441 tys. osób i była niższa od planowanej z uwagi na spadek liczby osób objętych ubezpieczeniem zdrowotnym.
- Funkcja 22 *Planowanie strategiczne oraz obsługa administracyjna i techniczna*. W ramach tej funkcji realizowano zadanie 22.2 *Obsługa administracyjna*, którego celem było zapewnienie sprawnego funkcjonowania KRUS, a tym samym terminowej realizacji zadań. W planie po zmianach na to zadanie przeznaczono 613.449 tys. zł, a wydatkowano 572.658,14 tys. zł. Dla realizacji zadania przyjęto na 2012 r. miernik „stopień realizacji wydatków Funduszu Administracyjnego”, którego wartość zaplanowano na 99%. Wartość osiągniętego w 2012 r. miernika wyniosła 93,4% (przyczyny niższego wykonania planu omówiono w pktcie V.2.2).

(dowód: akta kontroli str. 2555-2598, 2744-2748)

Do okresów sprawozdawczych roku 2012 miały zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym⁶⁰.

KRUS sporządzała sprawozdania z wykonania budżetu państwa w układzie zadaniowym dla cz. 72 KRUS – według wzoru Rb – BZ 1, a dla państwowych funduszy celowych – według wzoru Rb – BZ 2. Sprawozdania te zostały sporządzone terminowo, a kwoty w nich wykazane były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej.

(dowód: akta kontroli str.2720)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej budżetu zadaniowego nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność jednostki w powyższym zakresie. W 2012 r. KRUS zapewniła realizację swoich zadań ustawowych i statutowych.

X. Działania podejmowane przez dysponenta części budżetu państwa w ramach nadzoru i kontroli

*Opis stanu
faktycznego*

**Ocena
częstkowa**

Zakres organizacji i funkcjonowania kontroli zarządczej w KRUS w 2012 r. był uregulowany zarządzeniem Prezesa KRUS nr 44 z 9 grudnia 2011 r. W myśl ww. zarządzenia za poprawne funkcjonowanie kontroli zarządczej od strony organizacyjnej było odpowiedzialne Biuro Strategii i Rozwoju, a Biuro Audytu sprawowało funkcję doradczą w przedmiotowym zakresie. Ocena stanu kontroli zarządczej oparta była o monitorowanie realizacji celów i zadań, m.in. poprzez przeprowadzanie audytów, kontroli i inspekcji oraz wyniki kontroli zewnętrznych. Ocenę adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej, przeprowadza corocznie Biuro Audytu, zgodnie z art. 272 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Na podstawie ww. oceny w dniu 8 marca 2013 r. Prezes KRUS złożył oświadczenie dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o stanie kontroli zarządczej w 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 2754-2771)

W 2012 r. Biuro Audytu przeprowadziło pięć zadań audytowych w 13 oddziałach regionalnych oraz trzech punktach terenowych. Na ich podstawie Biuro Audytu

⁶⁰ Dz. U. Nr 298, poz. 1766

sformułowało ocenę, iż w obszarach objętych badaniami „w wystarczającym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza”.

(dowód: akta kontroli str. 2777-2792)

W 2012 r. Biuro Kontroli KRUS przeprowadziło 12 kontroli kompleksowych, cztery kontrole problemowe, cztery kontrole sprawdzające oraz cykl kontroli doraźnych związanych z organizowaniem turnusów kolonii i półkolonii dla dzieci rolników w okresie letnim (sezon prac polowych).

(dowód: akta kontroli str. 2793-2884)

Ponadto Biuro Kontroli sporządziło informację nt. kontroli zewnętrznych przeprowadzonych w jednostkach organizacyjnych KRUS w 2012 r. oraz treści zaleceń pokontrolnych i ich realizacji przez KRUS.

(dowód: akta kontroli str. 2878-2884)

Wyniki przeprowadzonych audytów i kontroli były na bieżąco analizowane i omawiane podczas cyklicznych porad kierownictwa KRUS oraz poszczególnych oddziałów i biur. Zalecenia z nich wynikające były wdrażane do realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 2082-2127)

W 2012 r. NIK przeprowadziła w centrali KRUS trzy kontrole:

- 1) *Wykonanie budżetu państwa w 2011 r.;*
- 2) *Realizacja w latach 2010 – 2011 komponentu A „Poakcesyjnego Programu Wspierania Obszarów Wiejskich” z uwzględnieniem wykorzystania pożyczki z Banku Światowego;*
- 3) *Zatrudnianie osób niepełnosprawnych w wybranych ministerstwach, urzędach centralnych i państwowych jednostkach organizacyjnych.*

Po kontroli wykonania budżetu państwa w 2011 r. NIK sformułowała następujące wnioski:

- 1) podjęcie działań zmierzających do rzetelnego szacowania kosztów Funduszy uwzględniających stan na początek roku;
- 2) podjęcie działań zmierzających do rzetelnego i precyzyjnego sporządzania planu zamówień publicznych oraz planu wydatków Funduszu Administracyjnego;
- 3) wprowadzenie terminów granicznych w instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych dla wszystkich komórek Centrali KRUS w zakresie kontroli merytorycznej i rachunkowej;
- 4) wprowadzenie w polityce rachunkowości terminów dotyczących ewidencji księgowej w zakresie ujmowania dowodów do właściwych okresów i wyeliminowanie przypadków niewłaściwego ich ewidencjonowania;
- 5) wprowadzenie mechanizmów zapewniających terminową realizację zobowiązań z możliwie najmniejszym wyprzedzeniem w stosunku do obligatoryjnych terminów płatności oraz bez opóźnień.
- 6) wprowadzenie zasad przyznawania i rozliczania dotacji dla CRR zgodnie z wymogami określonymi art. 114 i 116 ustawy o działalności leczniczej.

Wszystkie wnioski pokontrolne NIK zostały wdrożone do realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 2885-2919, 2920-2934)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki dotyczącej badanego obszaru stwierdzono nieprawidłowość polegającą na braku bieżącego nadzoru i kontroli nad działalnością Biura Prewencji i Rehabilitacji w zakresie rozliczania umów dotacji dla Centrów Rehabilitacji Rolników (CRR) i Ośrodka Szkolno-Rehabilitacyjnego.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działania podejmowane w 2012 r. przez dysponenta części budżetu państwa w ramach nadzoru i kontroli.

XI. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁶¹, wnosi o:

1. podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania przypadków niewłaściwego nanoszenia poprawek i korekt na dowodach księgowych,
2. prawidłowe rozliczenie dotacji przyznanych w 2012 r. Centrum Rehabilitacji Rolników i Ośrodkowi Szkolno-Rehabilitacyjnemu oraz wyegzekwowanie wydatkowanych z naruszeniem prawa kwot głównych wraz z odsetkami dotyczących dotacji opisanych w punkcie VI – 2.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

XII. Pozostałe informacje i pouczenia

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 7 czerwiec 2013 r.

Dyrektor
Departamentu Pracy, Spraw Społecznych
i Rodziny

Jacek Szczerbiński

---

⁶¹ Dz.U. z 2012 r., poz. 82.